

Hvorfor dør kortuddannede før andre mennesker ?

Af Peter Hamborg Faarbæk

Det er ingen nyhed, at os med de korte uddannelser også er os med de korte liv. Det skyldes sikkert ikke, at man lever en specielt beskyttet tilværelse i uddannelsessystemet – hvis Politikens historier om drukfester i ungdomsuddannelserne ellers holder vand. Forklaringen er nok, at uddannelsen tit bestemmer, hvilket liv man kommer til at leve som færdiguddannet: Hvilket arbejde får man, hvem kommer man til at omgås, hvor meget tjener man osv. Det er altså ikke så meget uddannelsen i sig selv, der forlænger livet. Det er de fordele, der følger med.

Men hvad er det for en forfordeling, der fører til, at f.eks. 3Fs medlemmer i højere grad end andre dør af hjertekarsygdom, slagtilfælde, følger af diabetes, lungesygdomme?

Normalt har man jo sagt, at det skyldes dårlig livsstil. De kortuddannede har valgt at leve mere usundt end andre og derfor dør de før.

Forskningsresultater fra de seneste år viser, at det kun er den halve sandhed. Nogle forskere har i stedet peget på stress som den store synder. Der har også været fokus på prisen på sund mad og på arbejdsmiljøet. I de sidste år har flere undersøgelser vist, at ens chance for at overleve en alvorlig sygdom åbenbart også afhænger af, hvor længe man har gået i skole.

HVOR GODE er de forskellige forklaringer? Det har 3F spurgt landets fremmeste forskere på feltet om. Meningen var at finde frem til de punkter, hvor de er nogenlunde enige. Vi fik samtidig foretaget en meningsmåling, hvor de samme spørgsmål blev stillet til hr. og fru Danmark. Dermed kan vi også se, hvor godt opfattelsen hos almindeligt oplyste borgere er fulgt med forskningen på området.

Resultatet er: Ikke for godt.

Mange hænger helt klart fast i forældede opfattelser, som er med til at forhindre, at der gøres mere for at bekæmpe uligheden på sundhedsområdet.

EN MARKANT forskel på fagfolks og lægfolks opfattelse er synet på stress.

De fleste lægfolk tror, at stress især rammer folk i høje stillinger. Det er samtlige eksperter uenige i. Den langvarige stress er ofte et symptom på, at man mangler kontrol med tilværelsen, og den rammer især dem, der er lagt nede i samfundets hakkeorden Permanent stress slider på både krop og sjæl. Der er nok også en tendens til, at de stressede lever mere usundt end dem med større overskud.

Ekspertene lægger hovedvægten på, at mange kortuddannede mangler overskud til at ændre på deres vaner – kombineret med, at ens vaner som regel indgår i en større social sammenhæng. Hvis de usunde vaner er en del af en livsform i familien eller omgangsformen på arbejdspladsen mm. kræver det stort overskud af den enkelte at lave dem om.

HR OG FRU Danmark mener derimod, at det især farligt arbejde, der tager livet af mange kortuddannede. Ekspertene er uenige. De benægter naturligvis ikke, at de kortuddannede som gruppe har flere arbejdsmiljøproblemer og risiko for ulykker. De bliver slidt, får ondt i ryggen osv. men det er ikke længere en vigtig årsag til tidlig død, vurderer eksperterne.

Hr. og fru Danmark udpeger også diskrimination i sundhedsvæsenet som forklaring på overdødeligheden. Ekspertene er enige i, at der sker forskelsbehandling. Men det ikke den, der gør den store forskel i levetid, vurderer de.

DET SIGES tit, at uligheden i sundhed skyldes, at mange kortuddannede ikke går så meget op i deres egen sundhed. Det er altså motivationen, der halter Det er normalt ikke indtrykket, når 3F

sætter sundhedsaktiviteter i værk på arbejdspladserne. Det kan heller ikke bekræftes af undersøgelsen. Her spurgte vi, hvor meget svarpersonerne i befolkningen går op i deres egen sundhed. Derefter så vi på gennemsnittet for hver enkelt uddannelsesgruppe for sig. Resultatet kan ses i figuren

Interesseret i egen sundhed

Søjlediagram med skala fra 1-10

Svar angivet som gennemsnittet

	Alle	Grundskole	Gymnasial	Erhvervsfaglig	Kort vid.	Mellemlang vid.	Lang vid.
Interesse for egen sundhed	7	6,4	7,2	6,8	6,9	7,3	7,1

Spørgsmål: "Hvor meget går du op i din egen sundhed på en skala fra 1 – 10, hvor 1 betyder "jeg tænker næsten aldrig på sundhed" og 10 betyder "min sundhed på kort og lang sigt er afgørende for næsten alt, hvad jeg gør".

Der er f.eks. næsten ingen forskel på gennemsnittet hos dem med en erhvervsfaglig uddannelse og dem med en lang videregående uddannelse. Og de mellemuddannede er mere sundhedsbevidste end de højtuddannede.

UNDERSØGELSEN viser, at langt de fleste – 56 procent – har deres viden om disse emner fra medierne. Kun 21 procent siger, at de kender til det fra omgangskredsen og bare 12 procent er stødt på ulighed i sundhed i forbindelse med deres uddannelse. Man kan derfor også med rimelighed spørge, om medierne har gjort nok for at informere om et af samfundets mest grelle ulighedsproblemer. Herunder om den forskning der løbende sker på feltet, der skal hjælpe os med at få løst problemet.

TEKSTBOKS:

3Fs ÅRSAGSUNDERSØGELSE bygger på en survey til et repræsentativt udsnit af danskere på 1010 personer i alderen 18-74 år fra YouGov Zapera i perioden 9.-15. marts samt på svar på 3Fs elektroniske spørgeskema fra phd. Lektor Claus Vinther Nielsen, Institut for Folkesundhed, Aarhus Universitet; Torben Jørgensen, Klinisk professor, Forskningscenter for Forebyggelse og Sundhed; Anders Hede, Forskningschef, Trygfonden; Henrik Brønnum-Hansen, Forskningsleder, seniorforsker, cand.scient., Institut for Folkesundhed; Lars Iversen, Professor, afdelingsleder COWI; Tage Søndergaard Kristensen, Professor, Task-Consult.; Knud Juel, seniorforsker, Statens Institut for Folkesundhed; Signild Vallgård, Professor, Institut for Folkesundhedsvidenskab, Københavns universitet og Charlotta Pisinger, Seniorforsker, Forskningscenter for Forebyggelse og Sundhed.

Peter Hamborg Faarbæk er leder af sundhedssekretariatet i 3f